

Shana tova, Shabbat Shalom,

Hej,

Tack för att jag får komma hit och dela med mig lite av min familjs historia.
Min pappa med familj kom från Gilleleje till Höganäs den 6 oktober, kl 01 på natten

Så i min familj kommer vi ihåg den 5 oktober 1943 som dagen då vi räddades undan förintelsen.

Tidigare i år dog min pappa, 86 år gammal. Han var nästan 8 år när hans familj flydde till Sverige, som blev deras nation och hemvist. Det tog dock nästan 10 år innan de gick från statusen "statslösa" till "medborgare".

Glaser familjen placerades i Västerås, på grund av min farfars yrke - Pianist och kompositör. De behövde pianolärare i Västerås. Om det kan sägas att min farfar var en av grundarna till Västerås musikskola, 1944, som sedermera blev hela Sveriges musikskola och idag har namnet Kulturskolan. För sin insats har min farfar tagit emot en medalj av vår Kung.

Men tillbaka till dagarna runt flykten.

Pappa har berättat att inför flykten flyttades han och hans bröder runt till andra familjer. Min pappa hamnade hos Grundtvigskirkens organist Viggo Pedersen. Efter en tid, min pappa kommer inte ihåg hur många dagar han var där, flyttades han till en internatskola i Kokkedal, där Etienne, en av hans yngre bröder också hamnade. Etienne, som inte hade börjat skolan än, var på en annan avdelning och pappa gick över till den på rasterna för att se efter hur han hade det. Även här har pappa glömt hur länge de var där.

Nästa bild han har är att de blev hämtade i någons trädgård med taxi och körda till en järnvägsstation i Köpenhamn. Under färden förföljdes de av två tyska soldater på var sin motorcykel. I en korsning körde deras taxi mot rött ljus och på det sättet undkom de soldaterna. Framme på stationen gick de ut på perrongen där en tysk soldatrupp

stod på ena sidan. Etienne stirrade storögt på soldaterna och såg inte lyktstolpen som han gick rakt in i och slog sig ordentligt i pannan. Då skyndade en av soldaterna fram och kylde hans bula med gevärskolven. Farmor och farfar har berättat att deras skräck över soldatens språngmarsch mot dem, förbyttes i lättnad över den medkännande handlingen.

Av de fem familjemedlemmarna var det fyra som tog sig över sundet i båten. Yngsta brodern, ett år gammal, lämnades kvar hos vänner.

Han kom till Helsingborg runt ett år senare, nedsövd i en låda med böcker.

Från pappas egen tågresa upp mot Gilleleje, minns han att den slutade efter mörkrets inbrott. Vagnen stod på ett stickspår och passerades av en eller flera soldater som gick vakt. De judiska passagerarna väntade kvar i vagnarna med frändragna gardiner, tills det blev fritt fram att ta sig ut. Familjen tog sig till båten och pappa kommer ihåg det som att det var en sluttning ned till bryggan där båten lagt till. Alla fick gömmas i den trånga kajutan, där min farmor svimmade. Antagligen på grund av att de blev beskjutna.

Pappa trodde att båten avrest från en plats nära Helsingör och fick ganska sent i livet veta av Lennart Rasmusson i Höganäs att den avgått från Gilleleje till Höganäs.

I pappas berättelse kom de fram mitt i natten mellan den 5 och 6 oktober, 1943. Där tog en stor svensk soldat pappas bror Etienne och pappa under var sin arm och bar de över landgången.

De svenska soldaterna hade bomull i gevärspiporna och han kommer ihåg natten som disig med duggregn. Båten var en stenfiskare som hette Louise, de uppgifterna har pappa fått från Lennart Rasmusson i Höganäs, och överfarten för de fyra familjemedlemmarna kostade 1500 DKK. I dagens penningvärde motsvarar det runt 30,000 svenska kronor.

Titeln jag valde för det här talet är "Jag var länge hängande". I detta nu firar judar världen över "High Holiday's". Förra helgen var det nyåret Rosh Hashana, som följs av 10 dagar av kontemplation över det gågna året. Vad vill jag ta med in i nästa år och vad vill jag lämna bakom mig. Vem vill jag be om förlåtelse hos och vem vill jag förlåta.

Dessa 10 dagar ändrar upp i Jom Kippur. Försoningsdagen.

Ett viktigt ord i dessa sammanhang är "Kedem".

Kedem betyder både öst, tidigt och framåt.

En beskrivning av var solen går upp, därav tidigt och framåt, som i början på något. Ny dag. För att gå in i det nya året är det viktigt att ha kontakt med var vi kommer från/ur. Och det gäller även mig, för att få fast mark under fötterna och inte bli hängande. Jag har vuxit upp i en sekulär, akademisk och konstnärlig familj, där traditionen i det land vi bor eller är i, är den tradition vi lever efter. Samtidigt har de traditioner familjen tagit med sig också en plats i rummet. Att få växa upp i ett hem med böljande identitet, där vi med lätthet umgås med många nationaliteter, många språk och en stor aptit på konst och livet. Där den självklara samlingspunkten var runt middagsbordet, har gjort att jag sett många spår i sätt att vara, hur mina farföräldrar och föräldrar med lätthet, rört sig mellan de europeiska språken och var väldigt flexibla beroende på hur och vem de pratade med. Det har gjort att jag länge kände mig hängande.

Vem är jag?

Var hör jag hemma?

Tills jag förstod att de frågorna inte kom från mig. Det var andra som frågade dessa frågor och jag trodde att svaren skulle vara enkla och korta. Självklart kunde jag inte svara på frågan, i och med att jag inte själv visste. Men successivt, ju äldre jag blivit och genom pappas släktforskning, andra personers släktforskning som resulterat i böcker där de personerna delat med sig av historien och som jag läst med stor hunger, har jag kunnat lägga ett pussel på varifrån och varför.

Så nu kan jag svara på frågan var jag kommer ifrån. Jag härstammar, på båda sidorna, från Tyskland.

Pogromerna 1933 förde mina farföräldrar till först Paris, sen Köpenhamn. Där födde de tre söner och genom flykten den 5 oktober 1943, så blev Sverige det slutgiltiga hemmet för den delen av familjen.

På min mammas sida, kom hon exakt 10 år senare till Sverige. Min mamma var tysk-arisk från ett icke-nazistiskt hem. Mormor och morfar drev en stor bondgård, där den största delen av allt de

producerade gick till det tyska folket, det vill säga soldaterna. Efter kriget hamnade huset på östsidan och en del av marken på västsidan. Som 18-åring flydde min mamma ensam en natt över till väst. Det var månader av förberedelser och när natten kom, så kröp min mamma sakta sakta genom potatisfältet. Det var planterat i rader mot ingenmansland. Efter flera timmar, kunde hon ta sig över på den andra sidan oskadd, oupptäckt trots fullmånen och den klara natten.

Hon kom som 22 åring till Uppsala, efter 4 års studier till sjuksköterska i Leer och Wilhelmshaven. Efter att ha lärt sig svenska i en familj där hon var hembiträde, samtidigt som hon tog svensk studentexamen på kvällsskola, kunde hon ett år senare påbörja

studier för att bli sjuksköterska i Sverige. På Svensk-tyska studentföreningen klev min mamma, enligt pappa, ner i källaren den 10 november 1957, med regndroppar i håret som bildade en lysande krona runt hennes ansikte i skenet av det stearinljus hon med kalla händer försökte värma sig på. Några av de vackraste händer min pappa någonsin sett. Denna blonda, jordnära tysk-arska unga kvinnan, blev den 5 april 1958 min pappas fru. Och jag kan tillägga att det var en vacker 22- åring min mamma gifte sig med.

Vi människor överlever genom att hjälpas åt. Den som har, delar, den som kan, förmedlar. Och för att knyta an till min början, där jag berättade om min farfars och Bror Samuelssons initiativ i Västerås att starta en kommunal musikskola där alla skulle kunna få möjlighet att studera musik oavsett familjens ekonomiska situation, så vill jag avsluta med ett citat från Kirkegaard, som beskriver min familjs inställning till lärande väldigt väl:

”Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Den som inte kan det lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra. För att hjälpa någon måste jag visserligen förstå mer än hon gör, men först och främst förstå det hon förstår.”

Sara Glaser

Malmö 1 oktober 2022